

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Filosofická fakulta

Ladislav Stroupežnický - Naši furianti

v režii J. A. Pitínského, Národní divadlo v Praze

Předmět: České drama a činoherní divadlo 19.století
Zpracovala: Kellnerová Veronika, Teorie a dějiny divadla, II. ročník, komb.
Dne: 5. 2. 2008

Komentář [ÚAČ1]: Moc pěkná práce, poctivá, bez pochybení. Na jedné straně velmi hodnotím, že autorka bohatě pracuje s prameny – recenzními ohlasy, ovšem na druhé straně mi trochu chybí její vlastní analýza poučeného diváka. Ale i tak hodnotím jednoznačným „A“.

Dne 17. června 2004¹ představilo Národní divadlo Stroupežnického hru *Naši furianti* v novém kabátě. Od prvního inscenování na prknech Národního divadla uplynulo více než sto let². Během této doby se hra dočkala celkem jedenácti inscenování, přičemž čím více se přibližovala naší současnosti, tím více se prohlubovala časová rozmezí jednotlivých premiér³. Následující rozbor představí koncepci posledního z režisérů *Našich furiantů*, koncepci J. A. Pitínského.

J. A. Pitínský se na počátku příprav inscenace setkává s dramaturgyní Lenkou Koliňovou Havlíkovou, zaměřující se na scéně Národního divadla především na hry moderní⁴. Na druhé straně J. A. Pitínský, který v Národním divadle režíroval doposud vesměs díla českých klasiků⁵. Jeho režijní dovednosti se však nezaměřují pouze na výše zmíněnou oblast. Vedle režírování těchto, až notoricky, známých děl české klasiky má Pitínský mnoho zkušeností s inscenováním experimentálnějšího typu divadla⁶. Přesto dostává s inscenováním *Našich furiantů* na podzim roku 2003 nelehký a nezáviděníhodný úkol. Před Pitínského uvedením měla hra premiéru naposledy 13. března 1979 v režii Miroslava Macháčka. Právě tato inscenace se stala legendární. „Režisér Macháček se nebál nového, radikálního pohledu na starý text...zásadní očista od nánosu času, folklórních pentliček, jimiž Naše furianty zdobili minulí inscenátoři. A hle, namísto nezávazné veselohry sledujeme hru takřka všelidsky platnou – hru o egoismu, který se vydává za bodrost, zbabělosti schovávané za zdravý rozum, hnidopišství, předstírající hrdost.“⁷ Je zřejmé, že o pětadvacet let později se

¹ Druhá premiéra v alternaci se konala o den později, 18. června 2004.

² Světová premiéra *Našich furiantů* se konala 3. května 1887 v režii J. Šmahy.

³ Chronologicky byla hra uvedena v budově ND v těchto letech: 1887, 1894, 1902, 1917, 1925, 1938, 1943, 1953, 1970, 1979, 2004.

⁴ Pro ND dramaturgicky připravila například hry *Jako naprostý šílenci* (W. Mastrosimone), *Stísněná 22* (I. Volánková) či *Psychóza ve 4.48* (S. Kane)

⁵ Režíroval Durychovo *Bloudění*, *Maryšu* bratří Mrštíků. V současné době měla v ND premiéru *Babička* Boženy Němcové.

⁶ Jako host režíroval například v Dejvickém divadle, v divadle Na Zábřadlích, se studenty JAMU inscenoval montáž z textů Franze Kafky *Touhu stát se Indiánem*.

⁷ Recenze Jana Koláře, *Práce*, 18. 4. 1979.

bude muset i Pitínský vypořádat s *Našimi furianty* minimálně tak dobře jako jeho předchůdce Miroslav Macháček.

Naši furianti patří k průkopnickým hrám českého realismu. Jako přímý nástupce romantismu pochopitelně vyvolala ve své době značné množství nevole, přičemž nejostřeji byla kritizována především jadrná mluva postav, potažmo celkový ráz hry, který byl poněkud hrubšího zrna, než bylo do té doby zvykem. Po první premiéře tak došlo v důsledku diváckých nepokojů ke ztupění ostrých rysů, jež mohly vadit. Dále už text neprošel žádnou zásadnější úpravou a nám je dnes servírován téměř ve stejné podobě jako divákovi před sto lety. Otázka vypořádání se s časovým posunem, jež během této doby obrátil divákovu recepci podobných děl o sto osmdesát stupňů, se stává největším oříškem současných dramaturgů i režisérů.

Obecně se od Pitínského očekávalo, že půjde dále za hranice všech dosavadních interpretací. Celkově ale jeho pojetí zůstává klasické, bez zásadních posunů. Přesto se však Pitínský snaží nově vyzvednout dva důležité aspekty hry, které zůstávaly dříve jen jakousi okrajovou záležitostí. Jedním z nich je otázka náboženství⁸, a druhým často opomíjený motiv války. „Stroupežnický se snaží vyrovnávat s tím, co vesnici přesahuje. Je zde všudypřítomná metafora války, která není tak jednoduchá a která staví do jiného světla postavy Dubského a Bláhy.“⁹ vysvětluje Pitínský. S tímto aspektem pak zřetelně koresponduje podtitul hry, který režisér nazval *Žalm za Josefa Dubského, padlého L. P. 1866 v bitvě u Náchoda*. Na pozadí těchto tíživých otázek pak vystupuje perцепčně hlavní, komicko-sarkastický prvek hry, vlastní furiantství.¹⁰ V tomto ohledu zůstávají *Furianti* typicky realistickým kusem. Všechno, co se Pitínský snaží vyzdvihnout oproti předchozím inscenováním, stejně nakonec přehluší křik furiantů. O režijním sváru jistě vážnosti a

⁸ „Je to hluboce náboženská hra. Okolí je silnější, než je při prvním čtení cítit.“ míní Pitínský. In: Horáčková, Alice: *Naši furianti s monarchistickým nádechem*, MF Dnes, 16.6.2004.

⁹ citace J. A. Pitínského, In: Horáčková, Alice: *Naši furianti s monarchistickým nádechem*, MF Dnes, 16.6.2004.

¹⁰ Právě komické výstupy plné furiantství jsou tím stěžejním, co si průměrný divák odnáší z představení.

důstojnosti na straně jedné a komickým furiantstvím na straně druhé míní Bronislav Pražan: „V konfrontaci s těmito temnými akordy dostává leitmotiv furiantského „jdu na čest“ až přičech balkánského primitivismu a nevládaných pudů.“¹¹

Tyto dva protipóly ještě podtrhuje scénografické řešení prostoru Jana Hubínka, které je v absolutní kontradikci s kostýmním doprovodem Kateřiny Štefkové. Hubínek umístil děj, který má být podle Stroupežnického v prvním a čtvrtém dějství na návsi v Honicích, do prostoru mezi tři dřevěné objekty veskrze abstraktního významu, z různých stran *protkávaných* šedými matracemi. Samozřejmě nechybí všudypřítomný stůl. Scéna sama pak působí v návaznosti na Pitínského pojetí jako tragický obrázek, který svou veselostí, tj. furiantstvím, rozbíjí striktně folklorní kostýmy herců. Tato skutečnost jakoby opět podkopávala Pitínského koncepci, jež trvá na částečném odklonu od pouhého vykreslení furiantství jakožto jediného možného výkladu hry. Stejným způsobem se pak snaží v samém úvodu hry, kdy záměrně přehazuje výstupy oproti původnímu Stroupežnického řazení „...jakoby chtěl režisér místo malicherných a směšných okolností hádky dvou rodin zdůraznit nebezpečí jejího možného vyústění.“¹² Tuto protichůdnost však lze nahlížet i z jiné perspektivy, která nabízí divákovi pozitivní východisko: „Režisérovi se podařilo dát citáty do hravého kontrapunktu s málo idylickým dějem.“¹³

Hudba už jen dokresluje vesnický kolorit. Ve hře jsou pod vedením Petra Hromádky použity úryvky z opery *Jakobín* Antonína Dvořáka, *Tajemství* Bedřicha Smetany a *Symfonie č. 1* Gustava Mahlera.

Naši furianti jsou hrou bohatou na skutečná herecká esa, což však není možno plně docenit pouze v kontextu této inscenace. Jako u všech správných inscenací české klasiky používá se i zde přehnaných gest, křiku a patosu. V tomto neustálém mumraji pak

---

¹¹ Pražan, Bronislav: *Pitínského furianti aneb Cokoli chcete*, Rozhlas, č. 37/2004.

¹² Pražan, Bronislav: *Pitínského furianti aneb Cokoli chcete*, Rozhlas, č. 37/2004.

¹³ Bjačková, Alena: *Furianti jako divadelní slavnost*, Nedělní svět, č. 12, 4.7.2004.

osobitost každého z herců značně zaniká. Vladimír Hulec z Divadelních novin dokonce píše: „Hraje se bez tajemství, bez vnitřních konfliktů. Všichni jsou furianti, jen krejčí Fiala (Jan Hartl) je zbabělec. Všichni jsou tupí a naivní jak na skle namalovaný obrázek.“¹⁴ Tímto způsobem Hulec nekritizuje ani tak herce, jako režiséra. „Režisér jim dovoluje vytahovat z hereckého rejstříku ty nejbanálnější postupy – úšklebky, neustálé popocházení po scéně, energické zdvihání rukou až nad hlavu, patolízalské úsměvy a úklony, naduté dávání rukou za pásek u kalhot, „fortelná“ rozkročení, zdvihání židlí při náznaku zápasu. Takže každý hned pozná, jaký charakter je ta která postava.“¹⁵ V hlavních rolích se divákům už třetí sezónu představují Miroslav Donutil v roli Jakuba Buška a Jiří Štěpnička coby Filip Dubský. Především Miroslava Donutila, jinak opěvovaného herce, kritika odsoudila za téměř revuální karikaturu své postavy. V davu postav dále vybočuje extrémně citlivá Verunka v podání Magdalény Borové¹⁶, ostře řízná Johanna Tesařová v roli Marie Dubské, či David Prachař jako švec Habšperk, který ve hře figuruje jako vše ironizující složka.

Po premiéře byla kritika k Pitínskému neúprosná. Naprostá většina odborné veřejnosti hru v jeho podání odsoudila. Vladimír Hulec v závěru své kritiky poznamenává, že Pitínský vyšel vstříc konzervativněji naladěným hercům i divákům.¹⁷ Dodává: „Nic proti tomu. Národní divadlo jistě taková „rurální“ představení se snítkou folklorních pentliček posypaných hvězdným prachem herců a kořeněných slzami nenaplněné lásky potřebuje. Jen je škoda, že se ho dopustil právě J. A. Pitínský.“¹⁸ Zda se Pitínský *dopustil chyby*, je otázkou. Jak Vladimír Hulec poznamenává, podobný typ inscenace Národní divadlo potřebuje. Většina

¹⁴ Hulec, Vladimír : *U Pitínského jsme všichni furianti, jenom krejčí je zbabělec*, MF Dnes, 22.6.2004.

¹⁵ Hulec, Vladimír : *U Pitínského jsme všichni furianti, jenom krejčí je zbabělec*, MF Dnes, 22.6.2004.

¹⁶ Vystřídala po dvou sezónách herečku Kateřinu Winterovou.

¹⁷ Toto tvrzení, kde Hulec mezi *konzervativní jedince* vztahuje i samotné herce, se zřetelně třísť se samou podstatou herce. Herec má být naladěn podle režisérova záměru, v tomto případě, podle Hulce, záměru konzervativního. Příklad, že by pokládal konkrétní herce apriori za konzervativnější typy, by zase nekorespondoval s neoddiskutovatelnými kvalitami většiny herců této inscenace, často naopak schopných velice extrémních hereckých poloh (např. výkony Jiřího Štěpničky a Jana Dolanského ve hře Ivy Volánkové *Stísněná* 22).

¹⁸ Hulec, Vladimír : *U Pitínského jsme všichni furianti, jenom krejčí je zbabělec*, MF Dnes, 22.6.2004.

diváků od těchto *omiláných* klasik ani nečeká žádný diametrální odvrát od původních, ozkoušených koncepcí, a mnohé z nich by jistě takový odvrát pobouřil. Ač tedy podle většiny kritiků nepřináší Pitínského inscenace nic nového, můžeme být zároveň rádi, že alespoň nešpiní to staré a podává nám je i v dalším století minimálně solidně.

Použitá literatura:

- Bjačková, Alena: *Furianti jako divadelní slavnost*, Nedělní svět, č. 12, 4.7.2004.
Havlíková Koliňová, Lenka: *Naši furianti – program k představení*, ND, Praha 2004
Horáčková, Alice: *Naši furianti s monarchistickým nádechem*, MF Dnes, 16.6.2004.
Hulec, Vladimír : *U Pitínského jsme všichni furianti, jenom krejčí je zbabělec*, MF Dnes, 22.6.2004.
Pražan, Bronislav: *Pitínského furianti aneb Cokoli chcete*, Rozhlas, č. 37/2004.
Stroupežnický, Ladislav: *Naši furianti*, Orbis, Praha 1971.